

משנה

1 חיוב חמשה סלעים של פדיון הבן הוא ככל חיוב ממון, ובמקום ספק
 2 פטורים הבכור ואביו מנתינתם לכהן, כדון כל ספק ממון שמכריעים
 3 בו לטובת המוחזק, והמוציא מחבירו עליו הראיה. משנתנו דנה
 4 בכמה אופני ספק בחיוב זה: מי שלא פָּקַד אֶשְׁתּוֹ – שעדיין לא
 5 ילדה אשתו מעולם, וילדה שני זכרים, ולא ידוע מי מהם נולד
 6 ראשון, נותן האב חמשה סלעים לכהן, שהרי בודאי אחד מהם הוא
 7 בכור. ואם מת אחד מהן בתוך שלשים יום ללידתם, האב פטור
 8 מפדיון הבן, שכן יתכן שהבכור הוא זה שמת ולא התחייב האב
 9 בפדיונו, ומשום ספק זה הוא פטור.
 10 **מֵת הָאָב וְהַבְּנִים קְיָיִמִים, רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, אִם נִתְּנוּ חֲמִשָּׁה סְלָעִים**
 11 **לְכֹהֵן עַד שְׁלֹשָׁה חֳלָקוֹ בִּינֵיהֶם אֶת הַיְרוּשָׁה, נִתְּנוּ, וְכֵן חַיִּיבִים הֵם**
 12 **לְכַתְּחִילָה לִיתְנֵם לְכֹהֵן, וְאִין יִכּוּל כָּל אֶחָד מֵהֶם לְטַעֵן לְכֹהֵן שְׂמָא**
 13 **אִין הוּא הַבְּכוֹר אֲלֵא אַחִיו וְיֵשׁ לָהֶם לְהַפְטֵר מִסַּפֵּק, שְׁהָרִי כְּבֵר**
 14 **הַתְּחִיב הָאֵב בְּחַיּוֹ חֲמִשָּׁה סְלָעִים לְכֹהֵן בְּעֵבוֹר אֶחָד מִבְּנָיו, וְיֵשׁ לוֹ**
 15 **לְכֹהֵן לְגַבּוֹת חוֹב זֶה מִנְכַּסְיוֹ הַמְּשׁוּעֵבְדִים לְחוֹב זֶה. וְאִם לֹא – וְאִם**
 16 **לֹא נָתַן לְכֹהֵן לְפָנָי שְׁחִילְקוֹ אֶת הַיְרוּשָׁה, שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִין, מִשׁוּם שְׂכַל**
 17 **מֵהֶם יִכּוּל לְטַעֵן לְכֹהֵן שְׂמָא לֹא אֲנִי הַבְּכוֹר אֲלֵא אַחִי. רַבִּי יְהוֹנָדָה**
 18 **אֹמֵר, כְּבֵר נִתְּחַיְבוּ הַנְּכָסִים בְּחוֹב חֲמִשָּׁה סְלָעִים, וּלְפִיכֵן אִף לְאַחַר**
 19 **שְׁחִילְקוֹ אֶת הַיְרוּשָׁה הֵם חַיִּיבִים לְתַת לְכֹהֵן חֲמִשָּׁה סְלָעִים מִבֵּין**
 20 **שְׁנֵיהֶם. וּבִגְמָרָא יְבוּאָר בְּמֵה נַחֲלָקוֹ תְּנָאִים אֱלוֹ.**
 21 **אִם נולדו לאשה שלא יבירה זָכָר וְנִקְבָּה, וְלֹא יָדוּעַ אִם הוֹכֵר נולד**
 22 **ראשון והוא בכור, או הנקבה נולדה ראשונה והוֹכֵר אִינוּ בְּכוֹר, אִין**
 23 **כָּאֵן לְכַתְּחִילָה לְכֹהֵן, מִשׁוּם שִׁיכּוּל לְמוֹר לְכֹהֵן שְׂמָא הַנִּקְבָּה יִצְאָה**
 24 **ראשונה, והמוציא מחבירו עליו הראיה.**

גמרא

25
 26
 27 שנינו במשנה שאם מת האב והבנים קיימים נחלקו תנאים בדינם,
 28 ודנה הגמרא באיזה אופן הדברים אמורים. שואלת הגמרא: דְּמֵית
 29 הָאָב אִימַת – מתי מת האב, אִילִימָא דְּמֵית לְאַחַר שְׂמֵלְאֵי לְבָנִים
 30 שְׁלֹשִׁים יוֹם, כְּהָא – וכי באופן זה אָמַר רַבִּי מֵאִיר בִּי (ו-שכאשר)
 31 קדמו וחלקו את הירושה הם פְּטוּרִין מנתינה, וְהָא אֶשְׁתַּעְבְּדוּ לְהוֹ
 32 לְנִכְסֵי – והרי כבר השתעבדו נכסי האב לחוב פדיון בנו לאחר
 33 שלשים יום מלידת הבן, ויש לו לכהן לגבותו מנכסי הירושה.
 34 משיבה הגמרא: אֲלֵא בהכרח דברי המשנה אמורים באופן דְּמֵית
 35 הָאֵב בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם ללידתם, ומעולם לא חל עליו חיוב חמשה
 36 סלעים, אלא חל חיוב זה מתחילתו על הבכור עצמו, וסובר רבי
 37 מאיר, שמכיון שלא ידוע מי ביניהם הוא הבכור שניהם פטורים
 38 מספק.
 39 הגמרא מקשה על פירוש זה בדברי המשנה: מֵאִי שְׂנָא בִּי חֳלָקוֹ
 40 הבנים את הירושה ביניהם, שהם פטורים מחמשה סלעים, הלא הוא
 41 משום דְּאִוִּיל לְנִבִּי הָאִי וּמְדַתִּי לִיהִ – שכאשר הולך הכהן לתבוע
 42 את האחד הרי הוא דוחה אותו בטענה שמתו אין הוא הבכור אלא
 43 אחיו, דְּאִוִּיל לְנִבִּי הָאִי וּמְדַתִּי לִיהִ – וכן כאשר הוא הולך לתבוע
 44 את השני הרי הוא דוחה אותו באותה טענה. ואם כן בִּי עֵדִין לֹא
 45 חֳלָקוֹ בִּינֵיהֶם אֶת הַיְרוּשָׁה נְמִי לִיזִיל לְנִבִּי הָאִי וְלִידְחִיָּה וְלִזִּיל לְנִבִּי
 46 הָאִי וְלִידְחִיָּה – כשילך הכהן לאח זה ידחנו אצל השני, וכשילך
 47 לשני ידחנו שוב לראשון. שהרי אם מת האב קודם שלשים יום לא
 48 התחייב מעולם בפדיון בנו, ואין הכהן בא לתבוע את חוב אביהם
 49 מנכסי הירושה, אלא תובע את חוב הבכור עצמו, ומאחר שאין ידוע
 50 מי מהם הוא הבכור יש לשניהם להפטר מספק, ומה בכך שעדיין לא
 51 חילקו את הירושה, ומדוע מבואר בדברי המשנה שקודם החלוקה

הם חייבים בנתינה לכהן.

52 מתרצת הגמרא: אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה, זֹאת אֹמְרַת – יש להוכיח
 53 ממשנתנו, ששני בני אדם ששמן שוה, כגון שְׁנֵי יוֹסֵף בֶּן שְׁמַעוֹן,
 54 שְׁהָיוּ בְּעֵיר אַחַת, וְלָקְחוּ שָׂדֶה בְּשׁוֹתְפוֹת, וַיֵּצֵא עֲלֵיהֶם שֹׁטֵר חוֹב
 55 שְׁכַתּוֹב בּוֹ שְׁשֻׁמְעוֹן בֶּן יוֹסֵף לוֹה כֶּסֶף מִפְּלוּגֵי, וְאִין יָדוּעַ מִי מִבֵּין
 56 שְׁנֵיהֶם הוּא הַלוֹה, וְכֵל אֶחָד מֵהֶם טוּעֵן שֶׁלֹּא הוּא הַלוֹה אֲלֵא חֲבִירוֹ,
 57 בְּעַל חוֹב גּוֹבֵה אֶת אֹתָהּ שְׂדֵה הַשׁוֹתְפוֹת מֵהֶם עַד חֲצִיָּה. מִשׁוּם
 58 דְּאָמַר לִיהִ בְּעַל חוֹב לְכָל אֶחָד מֵהֶם, אִי בְּדִידָךְ מְסִיקְנָא – אם ממך
 59 יֵשׁ לִי לְגַבּוֹת אֶת חוֹבִי, מְנַתָּא דִּידָךְ קָא שְׁקִילְנָא – הריני לוקח את
 60 חֲלָקְךָ בְּשֵׂדֶה, וְאִי בְּתַבְרָךְ מְסִיקְנָא – ואם מחבירך השותף השני יש
 61 לִי לְגַבּוֹת אֶת חוֹבִי, מְנַתָּא דְּתַבְרָךְ קָא שְׁקִילְנָא – הריני לוקח את
 62 חֲלָקְךָ בְּשֵׂדֶה. ולפי זה מיישבים דברי המשנה, שכן כל זמן שלא חילקו
 63 האחים ביניהם את נכסי הירושה בודאי יש לבכור חלק בהם, ואף על
 64 פִּי שֶׁאִין יָדוּעַ מִי הוּא מְכַל מְקוּם יֵשׁ לוֹ לְכֹהֵן לְגַבּוֹת אֶת חוֹבוֹ מִחֲלָק
 65 זֶה, וְאֵת יֵתֵר הַיְרוּשָׁה יִחֲלָקוּ הַבְּנִים בִּינֵיהֶם.
 66 רבא מקשה על תירוצו של רבי ירמיה: אָמַר רַבָּא, מְבַרֵי נְכָסֵי דְּכֵר
 67 אִינִישׁ אִינּוֹן עֲרִבִין בֵּיה – והרי מה שנכסיו של אדם משועבדים
 68 לפרעון חובו הוא משום שהם נחשבים כערבים על חוב זה, ואם כן
 69 מִי אִיכָא מִיָּדִי דְּלְדִידִיָּה לֹא מְצִי תְּבַע לִיה וְלְעֵרֵב מְצִי תְּבַע לִיה
 70 – וכי יש חוב שהמלוה אינו יכול לתבוע מהלוה עצמו ואף על פי כן
 71 יוכל לתבוע מהערב, וְהָתֵּן – והרי שנינו בבבא בתרא (עק) הַמְּלוֹה
 72 אֶת חֲבִירוֹ עַל יְדֵי עֵרֵב (ו-שנטל ערב על הלוואה זו), לֹא יִפְרַע מִן
 73 הָעֵרֵב, וְקִיָּמָא לָן בְּבִיאור דְּבֵרֵי הַמְּשַׁנֵּה, דְּלֹא יִתְּבַע מִן הָעֵרֵב
 74 תְּחִלָּה לְפָנָי שְׁתַּבַּע מִן הַלוֹה עֲצֻמוֹ, וְרַק לְאַחַר שְׁתַּבַּע אֶת הַלוֹה וְלֹא
 75 פָּרַע לוֹ יִכּוּל הוּא לְתַבּוֹעַ אֶת הָעֵרֵב. והוא הדין לנכסי אדם שהם
 76 עֲרֵבִים עַל חוֹבוֹ, שְׂכַל שֶׁאִין בִּיד הַבְּעַל חוֹב לְתַבּוֹעַ אֶת הַלוֹה עֲצֻמוֹ
 77 אִף אִינוּ יִכּוּל לְגַבּוֹת מִנְכַּסְיוֹ. ואם כן שבה הקושיא על דברי המשנה
 78 למוקומה, מדוע קודם שחילקו שני הבנים את נכסי הירושה ביניהם
 79 גובה מהם הכהן את חוב חמשת הסלעים, הלא כשם שמספק אינו
 80 יכול לתבוע אותם עצמם, כמו כן אינו יכול לגבות מנכסיהם
 81 המשותפים.
 82 רבא מפרש את דברי המשנה בדרך אחרת: אֲלֵא אָמַר רַבָּא, לְעוֹלָם
 83 אמורים דברי המשנה באופן שְׂמַת הָאֵב לְאַחַר שְׁהָיוּ הַבְּנִים בְּנֵי
 84 שְׁלֹשִׁים יוֹם וכבר התחייב בפדיון בנו, וְאִי דְּאִיכָא נְכָסֵי מוֹבָא – ואם
 85 יש בירושתו נכסים רבים, הֵכִי נְמִי דְּשְׁקִיל – אכן יטול מהם הכהן
 86 חמשה סלעים, בין אם עדיין לא חילקו הבנים את הירושה ובין אם
 87 כבר חילקוה ביניהם, שכן כבר בחיי האב השתעבדו נכסיו לפרעון
 88 חובו זה. וְאִולָם הָאֵב כְּמֵאִי עֲסָקִינּוּ, כְּגוֹן דְּלִיכָא בְּנַכְסֵי יְרוּשַׁת הָאֵב
 89 אֲלֵא חֲמֵשׁ סְלָעִים בְּלַבָּד. וְדִכּוּלֵּי עֲלָמָא – בין רבי מאיר ובין רבי
 90 יהודה אֵית לְהוֹ כְּדַבְּרֵי דְּרַב אִסִּי, דְּאָמַר רַב אִסִּי, הָאֵחָזִין שְׁחֲלָקוּ
 91 בִּינֵיהֶם אֶת הַיְרוּשָׁה אֲבִיהֶם, עַל מַחְצָה מִמֶּנָּה דִּינָם יוֹרְשִׁין וְעַל מַחְצָה
 92 מִמֶּנָּה דִּינָם לְקִיחוֹת. שכן עד החלוקה אין מבורר היכן נמצא חלקו
 93 של כל אחד מהיוורשים, ולאחר החלוקה נחלקו תנאים ואמוראים
 94 האם יש ברידה או אין ברידה. כלומר, האם על ידי החלוקה
 95 מתברר למפרע שמלכתחילה ירש כל אחד מהם מהאב את החלק
 96 שנטל לבסוף, או שאין הדבר מתברר למפרע אלא יתכן שהחלק
 97 שכל אחד נוטל בחלוקה אינו חלק ירושתו, והחלוקה אינה אלא
 98 כמקו, שכל אחד מהם מוכר לאחיו את חלקו בירושה. והסתפק רב
 99 אסי בדין זה, ועל כן מספק יש לתת להם דין יורשים על חצי מהנכסים
 100 ועל החצי האחר דין לקוחות.
 101 וְכֵן צָרִיךְ לְמוֹר, דְּכּוּלֵּי עֲלָמָא סוֹבְרִים שְׂמֵלוּהַ הַתְּנוּבָה בְּתוֹרָה, כְּגוֹן
 102 חוֹב פְּדִיּוֹן הַבֵּן שֶׁהַתּוֹרָה יִצְתָה אוֹתוֹ לְכֹהֵן,
 103

59 וְלִידְחָהוּ (וידחהו) באותה טענה.
 60 מתרצת הגמרא: אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָהּ, וְזֹאת אֹמְרֵת שְׁנֵי יוֹסֵף בֶּן שְׁמַעוֹן
 61 שְׁהָיוּ פְעוּרֵי אַחֲתָהּ, וְלָקַח אֶחָד מֵהֶם שְׂרָה מִחֲבִירוֹ, וַיֵּצֵא עֲלֵיהֶם שֹׁטֶר
 62 חוֹב שְׂכָחוּת בּוֹ שֶׁשְׁמַעוֹן בֶּן יוֹסֵף לוֹהַ כֶּסֶף מִפְּלוּגֵי, וְאִין יָדוּעַ מִי מִבֶּן
 63 שְׁנַיִם הוּא הַלוּהַ, וְכֹל אֶחָד מֵהֶם טוֹעֵן שְׁלֵא הוּא הַלוּהַ אֲלֵא חֲבִירוֹ,
 64 בְּעַל חוֹב גּוֹבֵה אֶת הַקְּרָקַע מִמֶּנּוּ, מִשּׁוּם דְּאָמַר לֵיהּ הַבַּעַל חוֹב, מִמָּה
 65 נִפְשָׁךְ אֵינִי נוֹטֵלָה, אִי בְּרִידָךְ מְסִיקָנָא - אִם אוֹתָךְ אֵינִי תוֹבַע, מִנְתָּא
 66 דִּירָךְ קָא שְׁקִילָנָא - הֲרֵינִי לֹקַח אֶת הַקְּרָקַע מִשּׁוּם שֶׁהִיא עֵתָה שְׁלֹךְ,
 67 וְאִי פְחָרְךָ מְסִיקָנָא - וְאִם אֶת חֲבִירְךָ אֵינִי תוֹבַע, הֲרֵינִי נוֹטֵלָה מִשּׁוּם
 68 דְּמִשְׁתַּעְבְּדָא לִי מִקְמִי דִירָךְ - לִפְנֵי שְׁקִינָא אוֹתָהּ מִיָּדוּ. וּמַעֲתָה יֵשׁ
 69 לוֹמַר שְׂמֻדְבַּר בְּמַת הָאֵב קוֹדֵם שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְאִבְן חַל הַחַיּוּב רַק עַל
 70 הַבְּנִים. אֲלֵא שֶׁאֲחִים שְׁחָלְקוּ נַחֲשָׁבִים כְּלַקּוֹחוֹת זֶה מִזֶּה, וְכֹל אֶחָד
 71 מֵהֶם קוֹנֵה מֵאֲחִיו אֶת חֲלָקוֹ בִּירוּשָׁה, וְכֹמוּ כֵן חוֹב פְּדִיּוֹן הַבֵּן נִגְבָּה אִף
 72 מִלְּקוֹחוֹת. לִפְיָךְ נוֹטֵל הַכֹּהֵן מִכֹּל אֶחָד מֵהַבְּנִים שְׁנֵים וְחֹצֵי סְלַעִים
 73 בְּטַעֲנַת מִמָּה נִפְשָׁךְ, אִם אֵתָה הַבְּכוֹר הַיָּתֵן חַיִּיב בְּפִדְיוֹן, וְאִם אֲחִיךָ הוּא
 74 הַבְּכוֹר הֲרֵי חֲלָק זֶה שְׁקִינָא מֵאֲחִיךָ בְּשַׁעַת הַחֲלוּקָה כִּבְרַת הַשְּׂתַעְבָּד לִי
 75 בְּחוּבִי.
 76 רַבָּא מְקַשָּׁה עַל תִּירוּצוֹ שֶׁל רַבִּי יְרֵמְיָהּ: אָמַר רַבָּא, מְבָרֵי נְכֻסְהוּ
 77 דְּבַר אֵינִישׁ אֵינּוּן עֲרֵבִין בֵּיהּ - הֲרֵי נִכְסֵיוֹ שֶׁל אָדָם מְשׁוּעֲבָדִים לַחוּבּוֹ
 78 מִשּׁוּם שֶׁהֵם נַחֲשָׁבִים כְּעֶרְבִים לוֹ, וְהִלְכָה בִּידְעֵנוּ שְׁאִין נִפְרַעִים מֵהָעֶרֶב
 79 תַּחֲלִילָה, וְכֹשֶׁם שְׁאִין הַכֹּהֵן גּוֹבֵה מִהַבְּכוֹר עֲצֻמוֹ מִשּׁוּם שְׁאִין יָדוּעַ מִי
 80 הוּא, אִף אֵינּוּ יִכּוֹל לַגְּבוּתוֹ מִנְכֻסֵיוֹ הַמְשׁוּעֲבָדִים שֶׁמִּכֹּר לַאֲחִיו.
 81 וְהַמְשָׁךְ הַסּוּגִיא בּוֹלָה הוּא בְּלִישְׁנָא קָמָא שְׁהוּבָא לְעִיל. שְׁבַתְחִילָה
 82 הַעֲמִיד רַבָּא אֶת דְּבָרֵי הַמְּשָׁנָה בְּאוֹפֵן שְׂמַת הָאֵב לְאַחַר שְׁלוּשִׁים וְהִידָה
 83 בִּירוּשָׁה רַק שִׁיעוּר חֲמֵשׁ סְלַעִים, וְנַחֲלָקוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי מֵאִיר הָאֵם
 84 חֲלָה הַמְּצוּהָ עַל חֲצֵי חֲמֵשׁ בְּלַבָּד. וְדַחַתָּה הַגְּמָרָא פִּירוּשׁ זֶה, וְהִסִּיקָה
 85 שְׁנַחֲלָקוּ רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה בְּדִינָהֶם שֶׁל רַב אֲסִי וְרַב פֶּפְא.

משנה

86 המשנה דנה בכמה אופנים של ספק בכור: א. שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁל אָדָם
 87 אֶחָד שְׁלֵא בְּכָרוֹ - שְׁעִדִין לֹא יֵלְדוּ מֵעוֹלָם, וְיֵלְדוּ שְׁנֵי זָכָרִים
 88 בְּמַחְבּוּב וְהִתְעַרְבוּ זֶה עִם זֶה, וְאִין יָדוּעַ מִי הוּא אֶחָד מֵהֶם שֶׁל זֶה וְמִי שֶׁל זֶה,
 89 נִוְתָן אֲבִיהֶם עֶשֶׂר סְלַעִים לְבָתָּן, שְׁהָרִי כֹל כֹּל אֶחָד מֵהֶם אֶת בְּכוֹר
 90 לְאִמּוֹ. וְאִם מֵת אֶחָד מֵהֶן בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְכִבֵּר נִתָּן הָאֵב אֶת דְּמֵי
 91 פְּדִיוֹנָם לְכַהֵן, אִם לְבָתָּן אֶחָד נִתָּן אֶת כֹּל הַדְּמַיִם יְחִיד לֹא הַכֹּהֵן
 92 חֲמֵשׁ סְלַעִים, שְׁכֵן לֹא הַתְּחִיבֵיב הָאֵב בְּפִדְיוֹנוֹ שֶׁל זֶה שְׂמֹת. וְאִם לְשְׁנֵי
 93 בְּתָנִים נִתָּן, חֲמֵשָׁה סְלַעִים לֹהַ חֲמִשָּׁה לֹהַ, אֵינּוּ יִכּוֹל לְהוֹצִיא
 94 אוֹתָם מִיָּדָם, שְׁכֵן יִכּוֹל כֹּל אֶחָד לְדַחוֹת אֶת הָאֵב וְלוֹמַר לוֹ שְׁחִמַשְׁתָּ
 95 הַסְּלַעִים שְׁקִיבֵל הֵם דְּמֵי הַבֵּן הַזֶּה, וְדֵמֵי הַבְּכוֹר הַמֵּת נִיתָנוּ לַחֲבִירוֹ,
 96 וּמֵאֲחַר שֶׁכַּהֵן מוֹחֻזָּק בְּמִמּוֹן, הַמוֹצִיא מִחֲבִירוֹ עֲלֵיו הֲרֵאִידָה.
 97 ב. יֵלְדוּ שְׁתֵּי נְשׁוֹתַי בְּמַחְבּוּב זָכָר וְנִקְבָּה, אִו שִׁילְדוּ שְׁנֵי זָכָרִים
 98 וְנִקְבָּה, וְהִתְעַרְבוּ הוֹלְדוֹת זֶה עִם זֶה, נִוְתָן הָאֵב חֲמֵשׁ סְלַעִים לְבָתָּן,
 99 שְׁכֵן אֶחָד מֵהוֹזְכָרִים בּוֹדֵא בְּכוֹר.
 100 ג. יֵלְדוּ שְׁתֵּי זָכָרִים וְנִקְבָּה וְזָכָר, אִו שְׁנֵי זָכָרִים וְשְׁתֵּי נִקְבָּה, אִין
 101 כָּאֵן לְבָתָּן כְּלוּם, שְׁכֵן יִתְּנָן שְׂאֵף אֶחָד מֵהוֹזְכָרִים אֵינּוּ בְּכוֹר.
 102 ד. הֵיוּ לוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים, אַחַת בְּכָרָה וְאַחַת שְׁעִדִין לֹא בְּכָרָה, וְיֵלְדוּ
 103 שְׁנֵי זָכָרִים וְהִתְעַרְבוּ זֶה עִם זֶה, נִוְתָן הָאֵב חֲמֵשׁ סְלַעִים לְבָתָּן, שְׁהָרִי
 104 אֶחָד מֵהֶם וְדֵאִי בְּכוֹר. וְאִם מֵת אֶחָד מֵהֶן בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם לְלִידְתּוֹ,
 105 הָאֵב פְּטוּר, שְׁכֵן יִתְּנָן הַבְּכוֹר הוּא זֶה שְׂמֹת. וְאִם מֵת הָאֵב וְהַכְּנִים
 106 קִיּוּמִים, רַבִּי מֵאִיר אֹמְרָה, אִם נִתְּנוּ לְכַהֵן עַד שְׁלֵא חֲלָקוּ אֶת
 107 הַיְרוּשָׁה, נִתְּנוּ, וְאִם לֹא פְּטוּרִין, מִשּׁוּם שְׁכֵן אֶחָד מֵהֶם טוֹעֵן שְׂמָא
 108 אֵינּוּ הַבְּכוֹר. רַבִּי יְהוּדָה אֹמְרָה, כִּבְרַת נְתִיבָיו הַנְּכָסִים, וְלִפְיָךְ אִף
 109 לְאַחַר שְׁחָלְקוּ חַיִּיבִים לְתַת מָהָה לְכַהֵן.
 110 ה. אִם שְׁתֵּי נְשִׁיו אֵלוּ, שֶׁאֲחַת מֵהֶן בִּיכְרָה וְאַחַת לֹא בִיכְרָה, יֵלְדוּ זָכָר
 111 וְנִקְבָּה, וְהִתְעַרְבוּ הוֹלְדוֹת, וְלֹא יָדוּעַ מִי הוּא אֹתָהּ שְׁלֵא בִיכְרָה יֵלְדָה זָכָר
 112 וְהָרִי הוּא בְּכוֹר, אִו שְׂמָא אוֹתָהּ שְׁלֵא בְּכָרָה יֵלְדָה נִקְבָּה, וְהוֹזְכָר שׁוֹלְד
 113 לְשִׁנְיָה אֵינּוּ בְּכוֹר, אִין לְבָתָּן כְּלוּם וּמִסְפַּק הוּא פְּטוּר, שְׁכֵן הַמוֹצִיא
 114 מִחֲבִירוֹ עֲלֵיו הֲרֵאִידָה.

1 לֹא בְּכַתּוּבָה בְּשֵׁם דְּמֵיָא, אֲלֵא הִיא כְּמִלוּהָ עַל פִּהּ. וְכֵן צָרִיךְ לוֹמַר
 2 דְּכּוּלֵי עֲלָמָא אוֹת לֹהַ דְּרַב פֶּפְא. דְּאָמַר רַב פֶּפְא, מְלוּהָ עַל פִּהּ
 3 גּוֹבֵה מִן הַיְוֹרְשִׁין שֶׁל הַלוּהַ, וְאֵינּוּ גּוֹבֵה מִן הַלְּקוֹחוֹת שְׁלוֹ. נִמְצָא
 4 שֶׁאִם יֵשׁ בִּירוּשָׁה שְׁחִילְקוּהָ רַק חֲמִשָּׁה סְלַעִים בְּלַבָּד, רַק עַל שְׁנַיִם
 5 וְחֹצֵי סְלַעִים יֵשׁ לָהֶם דִּין יוֹרְשִׁים, וְרַק הֵם מְשַׁתְּעָבְדִים לְכַהֵן. וְהָכָא
 6 בְּמִיעוּט 'חֲמֵשׁ' וְלֹא בְּחֻצֵי חֲמֵשׁ קְמִיפְלָגֵי רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה.
 7 דְּרַבִּי מֵאִיר כְּבַר שְׂמֻצוֹת פְּדִיּוֹן הַבֵּן אֵינְהָ חֲלָה אֲלֵא עַל חֲמֵשׁ סְלַעִים,
 8 וְלֹא עַל חֻצֵי מַחְמָשׁ, וּמֵאֲחַר שֶׁרַק שְׁנַיִם וְחֹצֵי סְלַעִים מְשַׁתְּעָבְדִים
 9 נִפְקַע הַחַיּוּב לְגַמְרֵי. וְאֵילוּ רַבִּי יְהוּדָה כְּבַר, שֶׁהַמְּצוּהָ חֲלָה עַל חֲמֵשׁ
 10 סְלַעִים וְאִפְּלוּ עַל חֻצֵי מַחְמָשׁ, וְלִפְיָךְ גּוֹבֵה הַכֹּהֵן חֻצֵי מִחִירוּשָׁה
 11 שִׁישׁ לָהֶם בְּהַ דִּין יוֹרְשִׁים, שְׁכֵן מְלוּהָ עַל פִּהּ גּוֹבֵה מִן הַיְוֹרְשִׁים.
 12 הַגְּמָרָא מְקַשָּׁה עַל בִּיאור זֶה בְּדַבְרֵי הַמְּשָׁנָה: אִי הָכֵי, אִיךְ שְׁנֵינּוּ דְּבָרֵי
 13 יְהוּדָה אֹמְרָה נְתִיבָיו נְכָסִים, שְׁמִשְׁמַע מִכָּךְ שֶׁעִיקַר טַעֲנַתוֹ שֶׁל רַבִּי
 14 יְהוּדָה הִיא שְׁחָל חֲשִׁיעוּבּוֹר עַל הַנְּכָסִים, הֵלֵא גַם רַבִּי מֵאִיר מוֹדָה בְּדַבְרֵי
 15 זֶה, אֲלֵא שְׁסוּבֵר שְׁנַפְקַע הַשִּׁיעוּבּוֹר לְאַחַר הַחֲלוּקָה מִשּׁוּם 'חֲמֵשׁ' וְלֹא
 16 חֻצֵי חֲמֵשׁ. וְאִם כֵּן 'נְתִיבָיִב נְבָרָא' [-הַבְּנִים חַיִּיבִים] מִיְּבָעֵי לֵיהּ
 17 לְרַבִּי יְהוּדָה לוֹמַר, וְאִפְּלוּ שְׁאִין חָחוּב עוֹמֵד אֲלֵא עַל חֻצֵי מִהַחְמָשׁ,
 18 שְׁכֵן לֹא בָא אֲלֵא לְהוֹצִיא מִדְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר בְּפִרְטָה זֶה.
 19 הַגְּמָרָא מְקַשָּׁה קוּשִׁיא נּוֹסַפַת עַל דְּבָרֵי רַבָּא: וְעוֹד הֵלֵא תַנְיָא, רַבִּי
 20 יְהוּדָה אֹמְרָה, הָאֲחִין שֶׁסִּפֵּק מִי מֵהֶם הַבְּכוֹר שְׁחָלְקוּ יְרוּשַׁת אֲבִיהֶם,
 21 אִם יֵשׁ בִּירוּשָׁה עֶשְׂרֵה זֹו שֶׁהֵם שְׁנַיִם וְחֹצֵי סְלַעִים לֹהַ, וְעֶשְׂרֵה זֹו
 22 לֹהַ, תְּיָבִין הֵם בְּנִתְיַב חֲמִשָּׁה סְלַעִים, וְאִם לֹא הֲרֵי הֵם פְּטוּרִין.
 23 וְדָנָה הַגְּמָרָא: מֵאִי הִיא כּוֹנֵת רַבִּי יְהוּדָה בְּאוֹמְרוֹ 'עֶשְׂרֵה זֹו לֹהַ
 24 וְעֶשְׂרֵה זֹו לֹהַ, אֵילִמָּא שְׁבִין בְּחֻצֵי יְרוּשָׁה וְבִין דְּלְקוֹחוֹת יַחַד יֵשׁ
 25 עֶשְׂרֵה זֹו, וְיֵשׁ לָהֶם דִּין יוֹרְשִׁים רַק עַל עֶשְׂרֵה זֹו שֶׁהֵם שְׁנַיִם וְחֹצֵי
 26 סְלַעִים, וְסוּבֵר רַבִּי יְהוּדָה שֶׁהַמְּצוּהָ חֲלָה עַל חֲמֵשׁ וְאִפְּלוּ חֻצֵי
 27 חֲמֵשׁ, אִי הָכֵי מֵאִי אִירָא - מִדּוּעַ נִקַּט רַבִּי יְהוּדָה עֶשְׂרֵה לֹהַ
 28 וְעֶשְׂרֵה לֹהַ, וְהָרִי אִפְּלוּ אִם יֵשׁ לְכֹל אֶחָד בְּצִיר [-פְּחוֹת] מְעֶשְׂרָה
 29 נְמִי יֵשׁ לְחִיבָם. אֲלֵא פְּשִׁיטָא שְׁכוּונַת רַבִּי יְהוּדָה הִיא לִירוּשָׁה שִׁישׁ
 30 בְּהַ עֶשְׂרֵה זֹו בְּחֻצֵי שִׁישׁ לוֹ דִּין יְרוּשָׁה לֹהַ, וְעֶשְׂרֵה זֹו בְּחֻצֵי שִׁישׁ
 31 לוֹ דִּין יְרוּשָׁה לֹהַ, וְנִמְצָא שְׁוֹטֵל חֲזָקָה מִשְׁנֵיהֶם יַחַד עֶשְׂרִים זֹו
 32 שֶׁהֵם חֲמִשָּׁה סְלַעִים. אֲלֵמָּא רַק עַל חֲמֵשׁ סְלַעִים וְלֹא עַל חֻצֵי
 33 מַחְמָשׁ סְלַעִים כְּבִירָא לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה שְׁחָלָה מִצּוֹת פְּדִיּוֹן, וְלֹא
 34 כְּדַבְרֵי רַבָּא שֶׁהִיא חֲלָה גַם עַל חֻצֵי חֲמֵשׁ.
 35 הַגְּמָרָא חוֹזֵרַת בְּהַ וּמְפַרְשַׁת אֶת מִשְׁתַּנּוּ בְּאוֹפֵן אַחֵר: אֲלֵא, דְּכּוּלֵי
 36 עֲלָמָא סוּבְרִים שֶׁהַמְּצוּהָ חֲלָה רַק עַל חֲמֵשׁ וְלֹא עַל חֻצֵי חֲמֵשׁ, וְהָכָא
 37 בְּדִינֵים דְּרַב אֲסִי וְרַב פֶּפְא קְמִיפְלָגֵי רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה. וּמִדּוּבֵר
 38 בְּאוֹפֵן שְׂמַת הָאֵב לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם וְיֵשׁ בִּירוּשָׁה רַק חֲמֵשׁ סְלַעִים.
 39 רַבִּי מֵאִיר סוּבֵר כִּבְרַת אֲסִי, שֶׁאֲחִים שְׁחָלְקוּ הֵם מִחֻצָה יוֹרְשִׁים וּמִחֻצָה
 40 לְקוֹחוֹת, וְכֵן מְלוּהָ עַל פִּהּ נִגְבָּה רַק מִיּוֹרְשִׁים וְלֹא מִלְּקוֹחוֹת. כִּבְר
 41 פֶּפְא. וּמֵאֲחַר שְׁאִין שִׁיעוּבּוֹר אֲלֵא עַל חֻצֵי הַיְרוּשָׁה שִׁישׁ בַּה רַק שְׁנַיִם
 42 וְחֹצֵי סְלַעִים, הֲרֵי הֵם פְּטוּרִים מִשּׁוּם חֲמֵשׁ וְלֹא חֻצֵי חֲמֵשׁ. וְאֵילוּ רַבִּי
 43 יְהוּדָה חוֹלֵק עַל רַב פֶּפְא, וְסוּבֵר שְׁמִלוּהָ עַל פִּהּ נִגְבִּיתָם מִלְּקוֹחוֹת,
 44 אוֹ שְׁהוּא חוֹלֵק עַל רַב אֲסִי וְסוּבֵר שֶׁאֲחִים שְׁחָלְקוּ יוֹרְשִׁים הֵם, וְנִמְצָא
 45 שְׁמִשְׁתַּעְבְּדַת כֹּל הַיְרוּשָׁה לְפִדְיוֹן הַבֵּן, וְחֲלָה הַמְּצוּהָ עַל חֲמִשָּׁה
 46 הַסְּלַעִים שְׁלַמִּים.
 47 הַגְּמָרָא מְבִיאָה אֶת הַמְּשָׁא וּמִתֵּן שְׁהוּבָא לְעִיל בְּאוֹפֵן אַחֵר: וְאֵיכָא
 48 דְּמִתְּנֵי לֵיהּ לְכֹל נִידוֹן זֶה אִסְפִּיא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמְרָה נְתִיבָיו
 49 הַנְּכָסִים, דְּמִית הָאֵב אֵימַת [-מִתִּי מֵת], אֵילִמָּא דְּמִית לְאַחַר שְׁהָיוּ
 50 הַבְּנִים בְּנֵי שְׁלֹשִׁים יוֹם, מְכַלֵּל דְּרַבִּי מֵאִיר כְּבַר, כִּי חֲלָקוּ בִּינֵיהֶם
 51 אֶת הַיְרוּשָׁה לִפְנֵי שְׁתַּנּוּ פְּטוּרִין, אִיךְ יִתְּנָן כְּדַבְרֵי הַזֶּה, הָא כִּבְר
 52 אֵי שְׁתַּעְבְּדֵי לֹהַ נְכָסֵי הָאֵב לְכַהֵן, מִדּוּעַ לֹא יִגְבָּה מֵהֶם. אֲלֵא
 53 בְּהִכְרַח שְׂמֻדְבַּר בְּמַת הָאֵב בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם וּמֵעוֹלָם לֹא הַתְּחִיבֵיב
 54 אֲלֵא הַבְּכוֹר עֲצֻמוֹ הַתְּחִיבֵיב, וּמֵאֲחַר שְׁאִין יָדוּעַ מִי הוּא שְׁנַיִם
 55 פְּטוּרִים. אִךְ אִם כֵּן יִקְשָׁה, כִּי [-אִם] כִּבְרַת חֲלָקוּ אֶת הַיְרוּשָׁה בִּינֵיהֶם
 56 אֲמַאי מְחִיבֵיב רַבִּי יְהוּדָה, הֵלֵא מִכִּיּוֹן שְׁלֵא חַל חַיּוּב עַל הָאֵב אֲלֵא
 57 עַל הַבְּכוֹר לְיוּלִי [-אִם יִלְךְ] הַכֹּהֵן לְנִבֵי הָאִי בֵן, לִידְחָהוּ [-יְדַחְהוּ]
 58 בְּטַעֲנָה שְׁלֵא הוּא הַבְּכוֹר אֲלֵא אֲחִיו הַשֵּׁנִי, וְכֵן כְּשִׁיבּוֹא לְנִבֵי הָאִי בֵן

המשך ביאור למס' בכורות ליום ראשון עמ' ב

ו. שתי נשים של שני אנשים ששתייהן עדיין לא בברו, וילדו שני זכרים, והתערבו הוולדות, זה נותן חמש סלעים לפהו, וזה נותן חמש סלעים לכהן, שהרי כל אחד מהם הוא בכור לאמו. ואם מת אחד מהם (מהבכורים) בתוך שלשים יום ללידתו ונפטר מפדיון, וכבר נתנו האבות את דמי פדיונם לכהן, אם שניהם לפהו אחד נתנו, יחזור להם הכהן לשני האבות יחד חמש סלעים ויחלקו אותם ביניהם, שהרי אחד מהם פטור מפדיון. אבל אם לשני כהנים נתנו, שכל אב נתן את פדיון בנו לכהן אחר, אינן יכולין להוציא מידם של הכהנים את דמי פדיונו של זה שמת, משום שכל אחד משני הכהנים יכול לומר להם שהדמים שקיבל הם דמי פדיונו של הבכור החי, ואת דמי הבכור המת קיבל חבירו.

ז. שתי נשים של שני אנשים שילדו זכר ונקבה, ולא ידוע מאיזו אשה נולד כל אחד מהולדות, האבות פטורין, שכן אין ידוע אשתו של מי ילדה זכר, ואולם הפן חייב לפדות את עצמו כשיגדיל.

ח. ילדו שתייהן שתי נקבות וזכר, או שילדו שתי נקבות ושני זכרים, ולא ידוע מאיזו אשה נולד כל אחד מולדות אלו, אין פהו לפהו כלום, שכן כל אחד מהזכרים אינו אלא ספק בכור.

ט. אשה אחת שבברה ואחת שעדיין לא בברה, והן של שני אנשים, וילדו שני זכרים והתערבו, זה שלא בברה אשתו נותן חמש סלעים לפהו, שהרי ודאי בנו בכור. ואם ילדו זכר ונקבה, אין פהו לפהו כלום, שמא זו שלא ביכרה ילדה נקבה.

גמרא

מקשה הגמרא: מאי שנא שני כהנים שקיבל כל אחד מהם דמי פדיון הבן ומת אחד מהבכורים שאינם חייבים להחזיר כלום, משום דאזיל לגבי האי ומדחי ליה – שכשבא כל אב לתבוע את אחד הכהנים דוחהו בטענה שמא קיבל את דמי פדיון החי, וכן אם אזיל לגבי האי [הכהן השני] ומדחי ליה באותה טענה, הלא פהו אחד שקיבל את דמי פדיון שניהם נמי [גם] יכול להיפטר מסיבה זו, שהרי ליזיל לגביה [האי] ולידחיה – כשילך אב אחד לכהן ויתבע בחזרה את דמי פדיונו של המת ידחנו הכהן בטענה שמא בנך הוא החי, וליזיל לגביה [האי] ולידחיה – וכן כשיבוא לפניו האב השני ידחהו באותה טענה.

מתרצת הגמרא: אמר שמואל,